

Semih Lim

1963'te Burhaniye'de doğdu. 1984'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. 1985-1990 yıllarını geçirdiği İngiltere'de East Anglia Üniversitesinde ekonomi yüksek lisansını tamamladı. 1991-1993 arasında Gazi Üniversitesi Bolu İİBF'de araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1993'ten bu yana hayatını profesyonel çeviriden kazanmaktadır. 2018'den bu yana memleketi Burhaniye'de oturmaktadır. İki yetişkin kızı var.

Basılan çevirileri:

Karl Marx-Friedrich Engels, *Komünist Manifesto* (İmge Kitabevi Yayınları); Samir Amin, *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme* (Yordam Kitap); Upton Sinclair, *Ejderhanın Dişleri* (Yordam Edebiyat); Thomas Hobbes, *Leviathan* (Yapı Kredi Yayınları); Jon Elster, *Marx'ı Anlamak* (Liberte Yayınları); Jenny March, *Klasik Mitler* (İletişim Yayınları); Caroline Alexander, *Akhilleus'u Öldüren Savaş* (İletişim Yayınları); Geoffrey Chaucer, *Troilus ile Cressida* (İmge Kitabevi Yayınları); Geoffrey Chaucer, *İyi Kadınlar Efsanesi* (İmge Kitabevi Yayınları); May Sarton, *Kürklü Kişi* (Yapı Kredi Yayınları).

Kömür Kralı'nın Semih Lim tarafından İngilizce aslından yapılan bu çevirisi ilk kez yayımlanmaktadır.

Eserin orijinal adı:

King Coal (1917)

Upton Sinclair'in
Yordam Edebiyat'tan çıkan yapıtları

Sanayi Kralı

(Türkçesi: Zaven Biberyan, 2021)

Ejderhanın Dişleri

(Türkçesi: Semih Lim, 2022)

Kömür Kralı

(Türkçesi: Semih Lim, 2022)

UPTON SINCLAIR

KÖMÜR KRALI

ROMAN

TÜRKÇESİ:
SEMİH LİM

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 124 • **Kömür Kralı** • Upton Sinclair
ISBN 978-605-172-544-4 • *Türkçesi*: Semih Lim
Düzeltilme: Safa Enis Sağlık • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mayıs 2022
© Upton Sinclair, 1917; © Yordam Kitap, 2021
(Türkçe hakları AnatoliaLit aracılığıyla alınmıştır.)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere / İstanbul
Tel: 0212 412 17 77

KÖMÜR KRALI

ROMAN

UPTON SINCLAIR

HAYATI VE ESERLERİ

Semih Lim

Upton Sinclair (tam adıyla Upton Beall Sinclair Junior*), 20 Eylül 1878’de ABD’nin Maryland eyaletinin Baltimore kentinde doğdu. Babası o dönemde içki ticareti yapıyor ve alım satımıyla uğraştığı şeyi haddinden fazla tüketiyordu. Upton Sinclair, otobiyografisinde, babasının alkolizm problemi hakkında şunları yazar: “Bu durum benim çocuk ruhumda silinmez bir iz bıraktı ve içki karşıtı olmamın nedeni işte budur.”

Annesiyse, Anglikan Kilisesinden türemiş olan Episkopal Kilisesine bağlıydı ve çay, kahve ve içki içmezdi. On yaşında okula başlayınca kadar oğlunun eğitimiyle bizzat ilgilendi. Küçük Sinclair beş yaşında okumayı öğrendi ve annesinin kitaplarını okumaya başladı. Okula kaydedildiği tarihte, kendi ifadesiyle, “aritmetik dışında her şeyi” biliyordu. İlkokulda sekiz sınıfı (*grade*) iki yıldan daha kısa bir zamanda bitirdi. Liseye kabul edilmek için gerekli yaşa ulaşmamış olduğundan, ilkokulun son sınıfını bir kere daha okumak zorunda kaldı. On dördüncü doğum gününden birkaç gün önce City College of New York adlı liseye girdi. Liseden 1897’de mezun oldu.

Tam bir kitap kurduydü. İki haftalık bir Noel tatilinde, Shakespeare’in bütün eserlerini ve Milton’un bütün şiirlerini okudu. Daha sonra, iki yıl devam ettiği Columbia Üniversite-

* Babası Upton Beall Sinclair’den ayırt etmek için, soyadından sonra Junior (Genç) sözcüğü yer alır; babasının soyadından sonra da Senior (Yaşlı) sözcüğü.

sinde hukuk öğrenimi yaparken, altı hafta içinde kendi kendine Fransızca öğrenip Musset, Daudet, Hugo, Flaubert, Balzac ve Zola gibi Fransız yazarlarını baştan sona bitirdi. Ayrıca, yine kendi çabasıyla, İtalyanca, İspanyolca, Almanca ve Esperanto dillerini öğrendi. Lise ve üniversite yılları boyunca, ailesinin bozuk mali durumu nedeniyle, masraflarını çıkarmak için gazete ve dergilere değişik takma isimlerle yazılar, hikâyeler, romanlar yazdı, hatta karikatüristlere fikirler sattı. Günde sekiz bin kelime yazıyordu.* Columbia Üniversitesini bıraktıktan sonra, ticari açıdan başarısız olan ama eleştirmenlerce iyi karşılanan dört roman yazdı: *King Midas*** (1901), *Prince Hagen* (1902), *The Journal of Arthur Stirling* (1903), *Manassas* (1904).

1906'da, ABD et sanayisindeki kötü çalışma ve sağlık şartlarını teşhir eden *The Jungle**** romanıyla ün kazanmaya başladı. Kısmen bu kitabın yarattığı toplumsal tepki sonucunda, ABD Kongresi aynı yıl içinde Temiz Gıda ve İlaç Yasası ve Et Denetim Yasası adıyla bu sektöre yönelik yasal düzenlemeler çıkardı. Sinclair'in romanda tasvir ettiği sağlık ve hijyen şartları o kadar berbattı ki bunların açıkça gösterilmesi ABD et ürünlerinin hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki satışlarının yarı yarıya azalmasına neden oldu. Jack London bu kitabı "ücretli köleliğin *Tom Amcannın Kulübesi*" diye adlandırdı. Harriet Beecher Stowe'un romanı toplumun dikkatini kölelik sorununa nasıl çektiyse, Sinclair'in romanı da ABD ekonomisinde işçi sınıfının maruz kaldığı insanlık dışı çalışma şartları hakkında benzer bir uyanış veya bilinçlenme yaratacağı. Ama sonuç tam olarak böyle olmadı. Kongre-

* Sanat ve edebiyat değeri olmayan bu türden şeyler yazarları anlatmak için kullanılan İngilizce bir deyimle *pulp writer* veya *hack writer* olarak tanımlanır o dönemdeki yazarlığı.

** Bu roman ilk olarak *Springtime and Harvest* adıyla basıldı. Türkçeye çevrilmiştir: *Kral Midas, Bir Aşk Macerası*, çev. Ayşegül Akbay Yarpuzlu, Yeryüzü Yayınevi, Ankara, 2004.

*** Bu roman Türkiye'de *Şikago Mezbahaları* adıyla birkaç defa basılmıştır (çev. Zeyyat San, May Yayınları, İstanbul, 1968; çev. Belma Özdemir, Yalçın Yayınları, İstanbul, 1991; çev. Kıvanç Güney, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2017).

nin çıkardığı yasal düzenlemeler, daha çok, et üretiminin hijyen yönünden iyileştirilmesini hedefliyordu. Nitekim, Sinclair bu konuda daha sonra şöyle diyecekti: “Toplumun kalbini hedef aldım, ama kazayla midesinden vurdum.”

Upton Sinclair, bu romanını yazmak için, Şikago'nun mezbahalarında gerçek kimliğini gizleyerek yedi hafta çalışmıştı. Roman *bestseller* olunca, kazandığı parayla New Jersey eyaletinin Englewood kentinde, çeşitli aydınların ve sanatçıların katılımıyla, Helicon Home Colony adlı ütopyacı bir komün, bir ortak yaşam topluluğu kurdu. Bir yıl kadar sonra, 1907'de, kuşku uyandırıcı bir yangın komünün binalarını ve tesislerini yok etti.

The Jungle için yapmış olduğu gibi, 1913-14'te Colorado kömür madenlerine defalarca giderek gözlemler yaptı ve *King Coal* (1917, *Kömür Kralı*) romanını kaleme aldı; ve daha büyük, daha tarihi nitelikte bir roman olan *The Coal War* (ölümünden sonra, 1976'da basıldı) üzerinde çalışmaya başladı. *The Brass Check* (1919) romanında, ABD basınındaki yozlaşmayı ve tek yanlılığı kıyasıya eleştirdi. *A Captain of Industry* (1906) de benzer temaları işler.* *Oil!* (1927)** adlı romanı Sinclair'in en beğenilen, en çok okunan eserleri arasında yer alır. 2007 yılında, *There Will Be Blood* adıyla sinemaya uyarlanmıştır. Paul Thomas Anderson'un yönettiği, başrollerde Daniel-Day Lewis ve Paul Dano'nun oynadığı bu film sekiz dalda Oscar ödüllerine aday gösterildi ve iki dalda ödül kazandı. Upton Sinclair'in sinema alanında da çalışmaları vardır. 1920'lerde birkaç filmin senaryosunu yazdı ve yapımcılığını üstlendi. 1930'da, ikinci karısı Mary Craig ve Charlie Chaplin ile birlikte, Ayzenshtayn'ın çekeceği *Que viva Mexico!* (*Yaşasın*

* Tespit edebildiğim kadarıyla bu roman Sinclair'in Türkçeye çevrilip basılan ilk eseridir (*Sanayi Kralı*, Tan Matbaası Yayınevi, İstanbul, 1939). İki cilt halinde basılan bu eser, Halikarnas Balıkcısı takma adıyla Cevat Şakir Kabaağaçlı tarafından çevrilmiştir. Türkçeye çevrilip basılan ikinci eseri *Mammonart* (1925) adını taşır. Dünya sanat tarihini ekonomik determinist bir açıdan inceleyen bu kitabın çevirisini Emin Türk Eliçin yapmıştır (*Altın Zincir*, Numune Matbaası, İstanbul, 1940; May Yayınları, İstanbul, 1966).

** Bu roman *Petrol* adıyla dilimize birkaç defa çevrilip basılmıştır.

Meksika!) adlı filmin yapımına katıldı (Yapımcılar ile yönetmen arasındaki anlaşmazlık nedeniyle bu film projesi başlangıçta tasarılandığı gibi uygulanamadı).

Boston’da, Bartolomeo Vanzetti ile tanıştı; ondan “hayatımda tanıdığım en bilge ve en kibar insanlardan biri” diye bahsetmiştir. Yordam Edebiyat okuyucularının mutlaka bilecekleri gibi, Vanzetti –diğer bir İtalyan göçmen olan Nicola Sacco ile birlikte– aslında işlemediği bir soygun suçundan yargılanarak idama mahkûm edildi. Upton Sinclair, 1927’de infaz edilen Sacco ve Vanzetti’nin hikâyesini, en güzel romanlarından biri olan *Boston*’da anlattı (1928).

Sinclair, yalnızca bir fikir ve sanat adamı değil, aynı zamanda bir eylem ve politika adamıydı. Başta sosyal adalet ve eşitlik olmak üzere inandığı davaları hem yazdıklarıyla hem de siyasi faaliyet yoluyla savundu. Bu konuda şöyle demiştir:

Politika ve ekonomide, bu yüzyılın başında Sosyalist hareketi keşfettiğim günden beri neye inandıysam aynı şeye inanıyorum. İnançlarıma yüze yakın kitabımda ve risalemde ve sayısız makalemde yer verdim. Kitaplarım kırk dile çevrildi ve milyonlarca insan tarafından okundu. O milyonlarca insanın kitaplarımda buldukları, yalnızca bir sosyal adalet savunusu değil, gerçek sosyal adaletin ancak demokratik süreç yoluyla başarılacağı ve sürdürülebileceğine dair sarsılmaz bir inanıştır.

Upton Sinclair, 1901-1972 yıllarında faaliyet göstermiş olan Sosyalist Partinin üyesiydi, fakat 1917’de partiden ayrıldı çünkü ABD’nin Dünya Savaşına girmesini destekliyordu, partiye buna karşıydı. Savaşı bitiren barış antlaşmalarının ileride daha büyük bir felaketin kapısını açtığını gören Sinclair, o karardan pişman olarak partiye geri döndü. Sosyalist Parti listesinden 1920’de Temsilciler Meclisine, 1922’de Senatoya aday oldu ama seçilemedi (1906 yılında da, aynı partinin aday olarak Temsilciler Meclisi seçimine katılmıştı). Yine aynı partiden, 1926 ve 1930’da Kaliforniya valiliğine aday oldu (1926’da 46.000 oy, 1930’da 60.000 oy aldı, fakat seçilemedi). 1934’te, bu defa De-

mokratların adayı olarak Kaliforniya valilik seçimine yine girdi, çok başarılı bir kampanya yürüttü (*End Poverty in California* [Kaliforniya’da Yoksulluğa Son] adı verilen bir programla) ve 880.000 kadar oy aldı (tüm oyların yaklaşık yüzde 38’i), fakat yine kaybetti. Hollywood ve basın patronları bu seçim kampanyasında Sinclair aleyhine son derece ahlaksızca bir savaş açtılar. Onu “komünist” olarak yaftaladılar, kazanırsa eyaleti “sovyetleştireceğini” iddia ettiler. Sosyalist Parti de, başka bir partiden aday olduğu gerekçesiyle Sinclair’i ve onu destekleyen üyelerini ihraç etti. Bunun üzerine Sinclair faal siyasetten çekildi ve yine edebiyata döndü. 1934’teki valilik seçimi tecrübesi hakkında, 1951’de şöyle yazdı:

Amerikan halkı sosyalizmi kabul edecek, ama onun adını kabul etmek istemiyor. Kaliforniya’da Yoksulluğa Son adlı seçim kampanyamda bunu kesinlikle kanıtladım. Sosyalistlerin adayı olarak 60.000 oy almıştım; Kaliforniya’da Yoksulluğa Son sloganıyla yürüttüğüm kampanyada ise 879.000 oy aldım. Öyle sanıyorum ki düşmanlarımızın Büyük Yalanı yaymakta başarılı oldukları gerçeğini tanımak zorundayız. Buna cepheden saldırmanın faydası yok, onların yanından geçip yolumuza devam etmek çok daha iyi olur.

Upton Sinclair, 1940-53 arasında, Lanny Budd adlı bir kahramanın etrafında gelişen ve kronolojik bir sırayı takip eden 11 roman yazdı. Amerikalı bir silah imalatçısının oğlu olan Lanny, olaylara tanıklık etmekle kalmayıp aynı zamanda bunlara sıklıkla yön veren, dünya liderlerinin (Hitler, Mussolini, Churchill, Roosevelt, Stalin vb.) güvenini kazanıp onların sırlarını paylaşan, her kültürden ve sosyal sınıftan insanla kolayca yakınlık kurabilen, birçok yabancı dili konuşan bir karakter olarak, popüler kültürdeki “Çirkin Amerikalı” stereotipinin bir antitezidir âdeta. Sinclair, bu karakteri, yirminci yüzyılın ilk yarısında ABD ve Avrupa’daki önemli olayların içine yerleştirir. Lanny Budd romanları, yayımlanmalarından hemen sonra *bestseller* oldu ve yirmiden çok ülkede çevirileri basıldı.

Serinin üçüncü kitabı olan ve ilk Türkçe çevirisini yaptığım *Dragon's Teeth (Ejderhanın Dişleri)*, 1943'te Pulitzer Roman Ödülünü kazandı. Yıllardır baskısı tükenmiş ve neredeyse unutulmuş olan bu ilginç romanlar 2016'da e-kitap formatında yayımlanmıştır. 1913'ten 1949'a kadar dünya tarihinin en önemli olaylarını konu alan, 7.364 sayfalık ve aşağı yukarı dört milyon kelimelik bu edebiyat fenomenini oluşturan 11 romanın başlıkları ve basım yılları şöyledir: *World's End* (1940), *Between Two Worlds* (1941), *Dragon's Teeth* (1942), *Wide is the Gate* (1943), *Presidential Agent* (1944), *Dragon Harvest* (1945), *A World to Win* (1946), *Presidential Mission* (1947), *One Clear Call* (1948), *O Shepherd, Speak!* (1949), *The Return of Lanny Budd* (1953).

Upton Sinclair, fildişi kulesinde yaşayıp giden bir edebiyatçı, Marcel Proust tarzında bir "estet" değil, bir dava insanıydı; daha doğrusu birçok davayı tutkuyla savunan bir yazardı: temiz ve sağlıklı et ürünleri (kendisi bir vejetaryen olsa da), güçlü sendikalar, doğum kontrolü,* içki karşıtlığı,** barışçıl ve evrimci türden bir sosyalizm, dürüst bir basın, ahlaklı ticaret ve sanayi, vejetaryenlik, zihinsel telepati ve ispritizma,*** eğitim reformu ve yurttaş özgürlükleri... Bu davaları, kitaplarıyla, risaleleriyle, binlerce konferans ve konuşma yoluyla ve seçim kampanyalarıyla kitlelere benimsetmek için çalıştı; ama hepsinden daha çok, coşkuyla savunduğu "sosyal adalet" düşüncesini:

Fransa'daki Calais limanını İngiltere'nin elinde tutmayı başaramayan Kraliçe Mary, öldüğünde kalbinin üstünde "Calais"

* Aynı zamanda, evlilik dışı cinselliğe karşıydı ve cinselliği sadece soyun devamı için gerekli bir şey olarak görürdü.

** Sadece içkiye değil; çay, kahve ve tütüne de sağlık yönünden karşıydı. *The Cup of Fury* (1956) ve *The Wet Parade* (1962) adlı kitaplarında bu konudaki görüşlerini ortaya koyar.

*** Gizemli olgulara karşı özel bir ilgi duyuyordu ve telepati deneyleri yaptı. *Mental Radio* (1930) adlı kitabında, karısı Mary'nin telepati deneyimlerini anlattı. Bunun da etkisiyle, Duke Üniversitesinde Parapsikoloji bölümü kuruldu. İspirizma, *Ejderhanın Dişleri* romanındaki temalardan biridir.

sözcüğünü yazılı bulacaklarını söylemiş. Ben öldükten sonra benim kalbimi incelemeye tenezzül edecek bir kimse olur mu bilmiyorum, ama eğer incelerlerse orada yazılı iki sözcük bulacaklar – “Sosyal Adalet”. Çünkü ben buna inandım ve bunun için mücadele ettim.

Sinclair’in eserleri dünyanın belli başlı tüm dillerine çevrildi ve milyonlarca satıldı. Hatta yurt dışında en çok tanınan ve okunan Amerikan yazarlarından biriydi. İlginçtir ki Sovyetler Birliği’ne karşı hayli eleştirel bir tutum aldığı halde (1938’de basılan *Upton Sinclair on the Soviet Union* kitabında bunu görebiliyoruz), kitapları orada da basılıyor ve olumlu karşılanıyordu. Ülkemizde de –1939’dan günümüze kadar– bazı kitapları çevrilip basılmış olan Sinclair, ölümünden birkaç yıl önce, kendi yazarlık kariyerinin ekonomik yönü hakkında şöyle demiştir:

Hayatım boyunca yaklaşık bir milyon dolar* kazandım ve bunun hemen hepsini harcadım – inandığım davalar için, yayımlatmak istediğim kitaplar için ve satılacağını sandığım ama satılmayan kitaplar için.

Özellikle ilgilendiği konulardan biri de sağlıklı beslenmeydi. Farklı diyetler ve (sağlık amaçlı) oruç tutma denemeleri yaptı. Bu konuyu bir diğer *bestseller* kitabı olan *The Fasting Cure* (1911) adlı eserinde işledi. Dönemsel olarak oruç tutmanın sağlık için önemli olduğuna inanıyordu. Esas olarak çiğ sebzeler ve kuru yemişlerden oluşan bir beslenme rejiminden yanaydı. Uzun dönemler boyunca, tam bir vejetaryen diyeti uyguladı. Hayatının son yıllarında, günde üç öğün, sadece kahverengi pirinç, taze meyveler ve kereviz (bunların üstüne süt tozu veya tuz serpilerek) ve içecek olarak ananas suyundan oluşan bir diyeti sürdürdü. Bu sayede, sağlıklı bir adam olarak yetmişli yaşlarına dek başarıyla tenis oynadığı söylenir. 25 Kasım 1968’de New Jersey eyaletinin Bound Brook kentinde bir huzurevinde hayata veda etti. Kendi hayatını

* 1960’ların ortasındaki bir milyon doların bugünkü değeri 9 milyon dolar civarındadır.

The Autobiography of Upton Sinclair (1962) ve *My Lifetime in Letters* (1960) kitaplarında anlatmıştır.

Kitaplarımı okuyanlar, her zaman işlediğim bir tema olduğunu bilirler: sosyal sınıflar arasındaki tezat. Romanlarımda, her iki dünyadan –hem zenginler dünyası hem de yoksullar dünyasından– karakterler vardır ve olay örgülerim, sizi, birinden diğeri-ne taşıyacak biçimde tasarlanmıştır. Bunu şöyle açıklayabilirim. Belleğimin izin verdiği kadar geriye gittiğimde, benim hayatım Sinderella masalındaki gibi bir dizi dönüşümlerden oluşuyordu; bir gece, ucuz bir pansiyonda, böceklerin kemirdiği bir divanın üstünde, ertesi gece, son moda bir evde ipek örtüler altında uyurdum. Babamın o haftaki geçimimiz için yeterli parası olup olmadığına bağlıydı her şey.

Aralık 2021

Mary Craig Kimbrough'ya*

*Kocasının elyazmasını okuyup gözünün yaşına bakmadan
eleştirmek gibi tehlikeli bir işe girişmesinden dolayı,
oradaki hataların bu kitapta bulunmamasını
okuyucu ona borçludur.*

* Mary Craig Kimbrough: 1913 yılından öldüğü 1961'e kadar, Upton Sinclair'in karısı.
[Kitaptaki tüm dipnotlar çevirmen Semih Lim'e aittir.]

SUNUŞ

*Georg Brandes**

Upton Sinclair, hayatlarını sosyal adalet için ajitasyona adanmış ve sanatlarını da belli bir amacın hizmetine koymuş olan az sayıdaki yazarların arasında yer alır. Büyük ve ödünsüz bir sosyal adalet taraftarı olarak, fedakârlıklar etmekten asla kaçınmamıştır. Arada sırada yazarlığıyla büyük maddi başarılarla ulaşmış, ama kazandıklarını, her zaman, adaletsizliği engellemek ve insanları daha mutlu kılmak ümidiyle çeşitli girişimlere yatırmış ve kaybetmiştir. Tekrar tekrar hayal kırıklığına uğramasına rağmen, ne inancını ne de yeniden başlama cesaretini asla yitirmemiştir.

İnanmış bir sosyalist ve revaçta olmayan doktrinlerin ateşli bir savunucusu olarak, aksi takdirde halkın gözünden saklanacak toplumsal şartları teşhir eden bir yazar olarak, ülkesinin gazeteleri onun genellikle aleyhinde yer almışlardır. Her zaman yoksul bir insan olduğu halde, birçok basım yapılması ve popülerlik kazanılması için elzem olan imtiyazları yayıncılara vermeye hiçbir zaman istekli olmadığı halde, kötü niyetle, radikalliği sözde kalan bir yazar ve sosyalist bir milyoner olarak tasvir edilmiştir. Birkaç kere yayıncısını değiştirmek zorunda kalmıştır; bu da onun maddi kazanç peşinde olmadığına bir delildir.

Upton Sinclair, çağımızın sempatik bir ilgiye en çok layık yazarlarından biridir. ABD'ye özgü o gayet koşullu özgürlük türüne söylenen ilahilere katılmak yoluyla değil, bunu gerçek özgürlük

* 1842-1927 yıllarında yaşamış, 1870'ten 20. yüzyılın ilk yıllarına değin İskandinav edebiyat dünyasında olağanüstü etkisi olan Danimarkalı eleştirmen. (*AnaBritannica*)

gün iksiriyle, insanlığın özgürlüğüyle, aşılama yönünde ajitasyon yapmak yoluyla, bir Amerikalı olarak yurtseverliğini gösterir. Serinkanlı ve eğlendirici bir biçimde, şeylerin var oldukları gibi tasviriyle sınırlamaz kendini. Yurttaşlarının onuru ve dostluğuna seslenişlerinde, onların gözlerini, yüz binlerce ücretli kölenin korkunç hayat şartlarına açar. Onun hedefi, doğal olmayan bu şartları iyileştirmek, en yoksullar için bir ışık ve mutluluk parlayışı sunmak, onların bile ferah bir hayat duygusunu ve adaletin onlar için de mümkün olduğunu bilmenin tesellisini tatmalarını sağlamaktır.

Upton Sinclair, bu defa, Kayalık Dağlar'ın ücra maden ocaklarındaki madencinin hayatını incelemeye vermiştir kendini ve onun duyarlı ve coşkulu kafası, dünyaya, Zola'nın teknik başarıyı *Germinal*'in bir Amerikan paralelini getirmiş bulunuyor.

Ancak, bu kitapta anlatılan koşullar çok farklıdır. Zola'nın işçilerinin hepsi Fransa'nın yerli halkıyken, Sinclair'in kitabında, Babil Kulesi'ndeki gibi değişik diller konuşan ve bu yüzden, Anonim Şirketin sömürüsüne karşı kendilerini korumak için örgütlenemeyen, envaiçeşit Avrupalı göçmenlerle karşılaşırız. Şirket, ücretli kölelerin birleşik eylemi önündeki bu doğal engele rağmen, kendini rahat hissetmez ve onları örgütleme yönünde herhangi bir girişime karşı kendi çıkarlarını kıskançlıkla muhafaza eder.

Ezilenlere büyük sempati duyan ve onlara yardım etmek için onların şartlarını ilk elden tanımayı çok isteyen, üst sınıftan bir genç Amerikalı [Hal Warner] uydurma bir isimle ve işçi kıyafetleri giyerek, bir madende çalışmaya karar verir. İş bulmak için denediği alışılmamış tarzı kuşku uyandırır. Maden işçilerini sömürenlere karşı onları örgütlemek için gönderilen profesyonel bir grev lideri olduğu sanılır ve işe alınmadığı gibi insafsızca dövülür de. Nihayet içeriye girmeyi başardığında, siyah kömürü çıkarıcıların nasıl utanmazca ve insanlık dışı bir biçimde sömürülmekte olduklarını artan bir öfkeyle keşfeder.

Bunlar kitabın ana motifleridir, fakat yazarın şairce tavrı hakkında ancak belli belirsiz bir fikir veriyorlar. Bu şairce tavır, en

güzel şekilde, Hal'ın Kızıl Mary adında İrlandalı genç bir kızla ilişkisinde görülür. Kız yoksuldu, gündelik hayatı zorlu ve neşesizdir, ama yine de onun harikulade zarafeti kitabın en belirgin özellikleri arasında yer alır. Mary'ye dair ilk izlenim, küçük çocukları şefkatle seven bir Kelt Madonnası izlenimidir. Zamanla, işçinin hakkı uğruna mücadeleye daima hazır bir işçi sınıfı Valkyrie'sine* dönüşür.

Kitabın son bölümleri, madencilerin Şirkete karşı isyanının bir tasvirini verir. Madenciler, çıkarılan kömürün tartılmasını denetlemek için bir temsilci seçme hakkı üzerinde ve patlama tehlikesine karşı maden ocaklarının düzenli olarak nemlendirilmesi üzerinde ısrar ederler. Ayrıca, gıda maddelerini ve kap kacaklarını, istedikleri yerden, hatta Şirkete ait olmayan dükkânlardan bile satın almakta özgür olmayı talep ederler.

Bir eklentide, Sinclair eserine temel aldığı gerçekleri açıklıyor. O eklenti olmadan bile, tasvir ettiği toplumsal koşulların gerçek hayata uygun olduğuna inanmamak elde değildir. Esas nokta şudur ki Sinclair, kölelik ve haksızlığın ve krallıklardaki diğer kötülükler ve suçların cumhuriyetlerden çıkarılıp atılmış oldukları yolundaki basmakalıp sözlerin onu etkilemesine izin vermemiştir; en büyük çağdaş para iktidarının nasıl da kusurlu bir zemin üzerine inşa edilmiş olduğunu içtenlikle göstermektedir. Bu iktidarın temeli, granit değil, madenlerdir. Bu iktidar gün ışığında yaşıyor ve soluk alıp veriyorsa, karanlıkta zahmet çeken binlerce bahtsız sayesinde yapıyor bunu. Mağrur bir hürriyet içinde yaşıyor ve varlığını sürdürüyorsa, bu hürriyetin bedelini kendi esaretleriyle ödeyen, bunun için köleler gibi çalışan binlerce insan sayesinde öyle yaşayabiliyor.

Bu heyecan verici romanı okuyanın aldığı izlenim işte budur.

* Valkyrie: İskandinav mitolojisinde, savaş meydanında can veren kahramanların ruhlarını cennete (Valhalla'ya) götüren genç kızlar.

BİRİNCİ KİTAP

KÖMÜR KRALININ
HÂKİMİYET ALANI

BÖLÜM 1

PEDRO kasabası dağlık arazinin kenarındaydı; çevreye yayılan dükkânlar ve meyhanelerin oluşturduğu bu kasabadan dışarıya, kanyonlara giderek kömür kamplarını besleyen tali demiryolları vardı. Kasaba hafta boyunca sükûnetle uyurdu; ama Cumartesi geceleri, maden işçileri öbek öbek akın ettiği ve çiftlik adamları at sırtında veya otomobillerde geldiği zaman, canlı bir hayata uyanırdı.

Haziran ayı sonlarında bir gün, demiryolu istasyonunda genç bir adam trenden indi. Aşağı yukarı yirmi bir yaşındaydı, duyarlı yüz hatları ve hafifçe dalgalı kahverengi saçları vardı. Yaşadığı şehirde, Yahudi tacirlerin kaldırımında durup mallarını halka sundukları bir mahallede satın aldığı, yıpranmış ve rengi solmuş bir takım elbise giymişti; ayrıca, kravatsız, kirli bir mavi gömlek ve epeyce hizmet görmüş bir çift ağır potin. Sırtına bağlanmış halde yedek kıyafetleri ve bir battaniyesi, ceplerinde ise bir tarak, bir diş fırçası ve küçük bir cep aynası vardı.

Genç adam, trenin sigara içilen vagonunda oturup, şivesini düzeltmek için kömür madencilerinin konuşmalarını dinlemişti. Trenden inince, raylar boyunca ilerledi ve ellerine, biraz da yüzüne, kömür cüruflarından sürdü. Aynasında bunun etkisini inceledikten sonra, Pedro'nun ana caddesinde ağır ağır yürüdü ve ufak bir tütüncü dükkânını gözüne kestirip içeriye girdi. Becebildiği kadar haşın bir sesle, dükkânın sahibesine sordu:

“Pine Creek madenine nasıl gidileceğini bana söyleyebilir misiniz?”

Kadın ona baktı; bakışında bir kuşku ifadesi yoktu. İstenen bilgiyi verdi. Genç adam bir tramvaya bindi ve Pine Creek kanyonunun başında tramvaydan indi. Önünde daha on üç millik zorlu bir yürüyüş vardı. Güneşli bir gündü, gökyüzü berraktı ve dağ

havası insanı canlandırıyor. Genç adam mutlu görünüyordu ve yürürken uzun bir şarkı söylemeye başladı:

Yaşlı Kömür Kralı şen bir ihtiyardı,
Şen bir ihtiyar adamdı;
Bilgiyle dolu bir okul yaptı kendine –
Hurra sana ve bana!

Ah, Liza-Ann, dışarı çık benimle,
Maymun çıkmazı ağacında ay parlıyor;
Ah, Liza-Ann, başladım söylemeye
Harrigan'ın şarkısını sana!

Sanayinin çarklarını çevirir boyuna
Bu ihtiyar şen adam;
Çevirir boyuna, piposu ve kâsesi
Ve de okulunun öğretmenleri uğruna!

Ah, Mary-Jane, çık sokağa haydi,
Yaşlı ceviz ağacında ay parlıyor;
Ah, Mary-Jane, duymaz mısın dediğimi,
Harrigan'ın şarkısını söyleyeceğim sana!

O zaman, hurra Kömür Kralına ve dolgun bordrosuna,
Ve onun sanayi çarklarına!
Hurra onun piposuna, hurra onun kâsesine –
Ve hurra sana ve bana!

Ah, Liza-Ann, dışarı çık benimle,
Ay parlıyor işte –

Şarkı böyle uzayıp gidiyordu – bir üniversite yerleşkesi üzerinde ayın parlamışı sürdükçe. Mutlu edici saçma sözlerle, çağımızda gençlerin büyükleri rahatsız etmeye başlamış olduğu o sorgulamanın bir karışımıydı. Bir yürüyüş ezgisi olarak, şarkı, dağlık bir kanyonun meyilleri için biraz hızlıydı; Warner durup kanyonun duvarlarına bağırabiliyor ve onların cevabını dinleyebiliyor, sonra yürümeye devam ediyordu. Kalbinde gençlik, sevgi, merak vardı; pantolon cebinde bir miktar bozuk parası ve

çok acil durumlar için, kemerine dikilmiş halde, on dolarlık bir banknotu da. Peter Harrigan'ın Genel Yakıt Şirketi için bir fotoğrafçı o sabah bu genç adamın bir fotoğrafını çekebilseydi, herhangi bir "refah" yayınında "bir kömür madencisinin portresi" olarak iş görebilirdi öyle bir fotoğraf.

Fakat yokuş çok dikti ve yolcu, yokuşun sonuna gelmeden, potinlerinin ağırlığını hissetti ve şarkı söylemeyi bıraktı. Güneş kanyonun üst tarafında batarken, maden ocağına ulaştı. Yolun iki yanı arasında bir nizamiye kurulmuştu; üstünde şöyle yazıyordu:

PINE CREEK KÖMÜR ŞİRKETİ
ÖZEL MÜLK
İZİNSİZ GİRMEK YASAKTIR

Hal, demir çubuklardan yapılmış ve asma kilitli olan bu nizamiyeye yaklaştı. Haşin sesini hazır etmek için bir an durduktan sonra, nizamiyenin demir çubuklarına vurdu. Öbür taraftaki kulübeden bir adam dışarıya çıktı.

"Ne istiyorsun?" dedi.

"İçeri girmek istiyorum. Bir iş arıyorum."

"Nerelisin?"

"Pedro'luyum."

"Daha önce hangi işlerde çalıştın?"

"Bir bakkal dükkânında."

"Hangi bakkal dükkânı?"

"Western City'de Peterson ve Ortakları."

Bekçi nizamiyeye yaklaştı ve demir çubukların arasından onu inceledi.

"Hey, Bill!" diye seslendi. Kulübeden, başka bir adam dışarıya çıktı. "Bir bakkal dükkânında çalışmış olduğunu söyleyen birisi var burada. İş arıyormuş."

"Belgelerin nerede?" diye sordu Bill.

Herkes, madenlerde işçi kıtlığı olduğunu ve şirketlerin adam peşinde olduklarını söylemişti Hal'a; o da bir işçinin kapıyı çalma-

sının yeteceğini, kapının hemen açılacağını düşünmüştü. “Bana belge filan vermediler,” dedi ve aceleyle şunları ilave etti: “Sarhoş oldum, onlar da beni kovdular.” Sarhoş olmanın bir kömür kam-pında işe girmeye engel teşkil etmeyeceğinden hayli emindi.

Fakat o iki adam, nizamiyeyi açmak için herhangi bir hareket yapmadı. İkinci adam onu tepeden tırnağa dikkatle inceledi. Hal, olası kuşkulanma nedenlerinin farkında olduğundan, tedirgindi. “Hiçbir fenalığım yok,” dedi. “Bırakın gireyim, size göstereceğim.”

İki adam yine kıpırdamadı. Birbirlerine baktılar ve sonra Bill cevap verdi: “İşçiye ihtiyacımız yok.”

“Ama,” diye ünledi Hal, “kanyonun aşağı tarafında bir tabela gördüm...”

“O eski bir tabela,” dedi Bill.

“Ama buraya kadar yürüdüm!”

“Geri dönerken o denli zorluk çekmeyeceksin.”

“Ama – gece oldu!”

“Karanlıktan korkuyor musun, delikanlı?” diye sordu Bill, la-tife edercesine.

“A, hiç olur mu!” diye karşılık verdi Hal. “Bir fırsat verin! Yeme içme masrafımı veya en azından bu gecelik bir yatağın pa-rasını ödeyebilmemin bir yolu yok mu?”

“Sana hiçbir şey yok,” dedi Bill ve geri dönüp kulübeye gitti.

Diğer adam, kesinlikle düşmanca bir bakışla, bekledi ve sey-retti. Hal ona yalvarmaya çalıştı, fakat adam üç kere şu sözleri tekrarladı: “Kanyondan aşağı yallah.” Böylece sonunda Hal pes etti ve yoldan aşağı doğru biraz yürüdü, sonra oturup düşünme-yeye koyuldu.

Yol boyunca görünür yerlere “İşçiler Aranıyor” diye ilanlar koymak, böylece insanı on üç mil tırmandırmak ve insan ora-ya varınca da hiçbir açıklama yapmadan onu geri çevirmek, ha-kikaten saçma bir şey gibi görünüyordu. Hal, maden ocağında yeni işçilere ihtiyaç olduğundan ve amirlere ulaşabilse onları ikna edebileceğinden gayet emindi. Ayağa kalktı ve demiryolu-nun kanyona döndüğü noktaya kadar çeyrek mil yürüdü. Kömür

ocağı yönünde, boş vagonlardan oluşan bir tren geçmekteydi; lokomotif yokuşu tırmanırken vagonlar tangır tungur sesler çıkarıyordu. Hal'in aklına bir çözüm geldi.

Hava kararmaktaydı. Hal hafifçe çömelip vagonlara yaklaştı ve onların gölgesinde sıçrayıp kendini bir vagonun içine attı. İçeri girmesi sadece bir saniye zaman almıştı. Yerde hareketsiz yatarak bekledi; kalbi güm güm çarpıyordu.

Bir dakika geçmemişti ki bir bağırisı duydu ve ileriye doğru bakınca, nizamiyedeki Kerberos'un* bir patikadan demiryoluna koşa koşa geldiğini, hemen arkasında da ortağı Bill'in olduğunu gördü. "Hey! Çık oradan!" diye bağıriyorlardı. Bill sıçradı ve Hal'in bulunduğu vagonu yakaladı.

Hal yaptığı planın suya düştüğünü anladı ve demiryolunun öbür tarafında yere atlayıp maden sahasından dışarıya attı kendini. Bill onu takip ediyordu ve tren geçip gidince, diğeri adam demiryolundan koşarak Bill'in yanına geldi. Hal hızla yürüyor, tek bir kelime etmiyordu; ama nizamiyenin Kerberos'u burada tekrarlanması uygun olmayacak birtakım laflar söylüyordu ve sonunda Hal'a yetişip yakasından tuttu. Onu şiddetle itekledi ve anatomisinde doğanın darbeler almak için yarattığı bölgeye bir darbe indirdi. Hal kendini toparladı ve adam hâlâ onun peşinden gelirken, dönüp göğsüne bir yumruk atarak onu sersemletti.

Hal'in ağabeyi, yumruklarını nasıl kullanacağını öğretmişti ona. Şimdi, ona saldıran diğeri adamı karşılamak için hazırlandı. Ama öyle görünüyordu ki kömür kamplarında işler o ilkel yoldan halledilmezmiş. Adam durdu ve Hal'in burnunun dibinde bir tabancanın namlusu beliriverdi. "Eller yukarı!" dedi adam.

Bu söz, Hal'in daha önce hiç duymamış olduğu argo bir ifadeydi;** Hal ondan isteneni yaptı. Tam o sırada, diğeri saldırgan ona doğru atıldı ve gözüne bir yumruk atıp çakıl taşlarına sırtüstü yuvarladı onu.

* Yunan mitolojisinde Hades'in hüküm sürdüğü ölümler diyarının bekçisi olan köpek.

** "Stick'em up!": Türkçede buna denk düşen bir argo ifade bulamadık.

BÖLÜM 2

Hal kendine geldiği zaman, karanlık bir yerdeydi ve tepeden tırnağa her yeri ağrıyordu. Yatmakta olduğu taş zeminde yuvarlanarak döndü, ama sonra hemen eski konumuna getirdi kendini çünkü sırtında ağrımayan hiçbir nokta yoktu. Daha sonra, kendini muayene edebilecek hale geldiğinde, saldırganların ağır çizmeleriyle vücudunda oluşmuş yirmi kadar ezik saydı.

Bir veya iki saat süreyle yattı. Bir hücrede olduğuna karar verdi, çünkü yıldızların ışığını demir parmaklıklar arasından görebiliyordu. Bir kimsenin horladığını duyabildi ve gitgide daha yüksek bir sesle altı defa bağırdı; en sonunda, bir homurdanma işitince, “Bir bardak su verebilir misiniz bana?” diye sordu.

“Beni yine uyandırırsan sana cehennemini veririm,” dedi o ses; bundan sonra Hal sabaha dek sessizce yattı.

Güneş doğduktan birkaç saat sonra, hücresine bir adam girdi. “Kalk,” dedi ona ve ayağıyla dürtükledi. Hal, ayağa kalkamayacağını sanmıştı, ama kalkabildi.

“Terbiyeli olacaksın artık,” dedi gardiyan ve paltosunun yakasından tutarak Hal’ı hücreden çıkardı, küçük bir koridordan yürütüp bir çeşit yazıhaneye getirdi. Burada, paltosunun klapasında gümüşü bir kalkan bulunan, kırmızı suratlı bir şahsiyet oturuyordu. Dün gece Hal’a saldıran iki adam yakın bir yerde duruyorlardı.

“Ya, delikanlı?” dedi koltukta oturan şahsiyet. “Düşünmek için biraz vaktin oldu mu?”

Hal, kısaca, “Evet,” dedi.

“Suçlama nedir?” diye sordu o şahsiyet, iki bekçiye.

“Mülke izinsiz girmek ve tutuklamaya direnmek.”

“Kaç paran var, delikanlı?” Sonraki soru buydu.

Hal duraksadı.

“Söylesene yahu!” dedi adam.

“İki dolar, altmış yedi sent,” dedi Hal – “hatırlayabildiğim kadarıyla.”

“Devam et!” dedi diğeri. “Bize ne veriyorsun?” Sonra iki bekçiye, “Arayın üstünü.”

“Paltonu ve pantolonlarını çıkar,” dedi Bill hiç vakit geçirmeden. “Potinlerini de.”

“Ah, nasıl olur!” diye itiraz etti Hal.

“Çıkar onları!” dedi adam ve yumruklarını sıktı. Hal onları çıkardı. Adamlar giysilerin ceplerini arayıp içinde söylenen miktarda para olan bir para kesesi, ayrıca ucuz bir saat ve sağlam bir çakıyla, diş fırçası, tarak ve aynayı, iki tane de beyaz mendili bulup çıkardılar. Bulduklarına küçümseyerek baktılar ve tükürüklere batmış zemine fırlattılar onları.

Bohçayı açtılar ve temiz kıyafetleri sağa sola attılar. Sonra, çakıyı açıp potinlerin tabanları ve topuklarını araştırmaya ve giysilerin astarlarını kesmeye koyuldular. Böylece kemerin içindeki on doları buldular ve banknotu diğer eşyalarla birlikte masanın üzerine fırlattılar. Sonra da kalkanlı şahsiyet şöyle buyurdu: “Sana on iki dolar altmış yedi sent ve ayrıca saatin ve çakın tutarında bir para cezası veriyorum.” Sırıtarak şunları ekledi: “Paçavaların sende kalabilir.”

“Dinleyin beni!” dedi Hal kızgınlıkla. “Bu yaptığınız haksızlık!”

“Genç adam, bir an önce kıyafetlerini giy ve buradan çık git. Yoksa yarı çıplak halde gidersen.”

Fakat Hal o kadar öfkeliydi ki anadan doğma gitmeye razı olabiliirdi. “Bana kim olduğunuzu ve bunu ne yetkiyle yaptığınızı söyleyin!”

“Ben kampın güvenlik amiriyim,” dedi adam.

“Genel Yakıt Şirketinin bir çalışanısınız yani? Ve beni soymaya kalkıyorsunuz...”

“Onu dışarı çıkar, Bill,” dedi güvenlik amiri. Bill’in yumruklarını sıktığını gördü Hal.

“Tamam,” dedi, öfkesini bastırarak. “Kıyafetlerimi giyene kadar bekleyin.” Olabildiğince hızlı bir şekilde giyinmeye başladı; battaniyesini ve yedek giysilerini katladı ve kاپıya doğru yöneldi.

“Unutma,” dedi güvenlik amiri, “kanyondan dosdoğru aşağı ineceksin ve eğer buralarda suratını yine gösterecek olursan, kurşunu yersin.”

Hal gün ışığına çıktı; her iki yanında birer muhafız ona refakat ediyordu. Aynı dağ yolunda, ama şirket köyünün ortasında ydı. Uzaklarda, kömür kırma santralının büyük binasını görüyor, makinelerin ve yukarıdan düşen kömürlerin hiĉ durmayan kkremesini duyuyordu. Sağında ve solunda şirket evleri ve barakalarının sıralandığı bir yoldan geĉti. Kapı eşiklerinde duran pasaklı kadınlar ve yol kenarında tozları eşeleyen kirli çocuklar durup ona sırttılar – zira yürürken topallıyordu ve ona ne yapılmış olduğu aĉıkĉa belliydi.

Hal buraya sevgi ve merakla gelmişti. O sevgi şimdi büyük lĉde azalmış bulunuyordu – sanayinin ĉarklarını döndüren kuvvet sevgi değildi besbelli. Ama merakı her zamankinden fazlaydı. Bu kömür kampı tahkimatı iĉinde o kadar dikkatle gizlenen neydi?

Hal döndü ve önceki gün mizah işaretleri sergilemiş olan Bill’e baktı. “Yahu,” dedi, “benim paramı aldınız, gzmu morarttınız ve beni adamakıllı dvdnz. İĉiniz rahat etmiştir sanırım. Sizden ayrılmadan önce, anlatın bana, olur mu?”

“Ne anlatalım?” diye homurdandı Bill.

“Bana bunları niĉin yaptığınızı.”

“ĉnk sen fazla atılgansın, evlat. Buraya gizlice girmeye ĉalıřmak senin neyine? Bilmiyor musun?”

“Evet,” dedi Hal; “ama ben onu kastetmiyorum. En başta beni niĉin iĉeri almadınız?”

“Eğer bir madende ĉalıřmak istiyorduysan,” diye sordu adam, “bunun iĉin niye normal yoldan gitmedin?”

“Normal yolun ne olduğunu bilmiyordum.”

“Ya işte bu yüzden. Sana gvenmedik. Düzgün grnmedin bize.”

“Fakat beni ne sandınız? Benim neyimden korkuyorsunuz?”

“Yürümeye devam et!” dedi adam. “Beni etkileyemezsin!”

Hal sessizce birkaç adım yürüdü, adamı nasıl konuşturacağı-
nı düşünüyordu. “Benden şüphe ediyorsanız,” dedi “size gerçeği
söyleyeceğim, eğer müsaade ederseniz.” Sonra, diğeri ona engel
olmadığından, şöyle devam etti sözlerine: “Liseyi bitirdim ve ha-
yatı tanımak, kendi başımın çaresine bakmak istedim. Buraya
gelmenin eğlenceli olacağını düşündüm.”

“Ya,” dedi Bill, “burası futbol sahası değil. Bir kömür madeni.”

Hal hikâyesinin kabul edildiğini gördü. “Bana doğru söyle-
yin,” dedi, “benim ne olduğumu sandınız?”

“Şey, peki söyleyeyim,” diye homurdandı Bill. “Bu kampları
örgütlemeye çalışan sendika kışkırtıcıları var. Onlara karşı çok
dikkatli oluyoruz. Bu şirket işçilerini acenteler yoluyla temin eder
ve eğer gidip onlara başvursaydın, normal yoldan geçmiş olur-
dun. Veya Pedro’daki büroya gidip bir geçiş belgesi alsaydın, ka-
bul edilirdin. Ama bir adam nizamiyeye gelir de bir züppe gibi
görünürse ve bir lise hocası gibi konuşursa, içeri giremez. Anla-
dın mı?”

“Anladım,” dedi Hal. “Benim paramdan bir kahvaltı için yete-
cek kadarını bana verirseniz minnettar olurum.”

“Kahvaltı vakti geçti,” dedi Bill. “Çam fıstıkları olgunlaşana
dek buralarda oturup bekle.” Kahkahayla güldü; ama sonra, ken-
di şakasıyla yumuşayıp, cebinden çeyrek dolar çıkardı ve Hal’a
uzattı. Nizamiyedeki asma kilidi açtı ve Hal’ın dışarıya çıkması-
nı sırtarak seyretti. Hal’ın sanayi çarkları üzerindeki ilk dönüşü
işte böyle sona ermiş oldu.

BÖLÜM 3

Hal Warner kendini yoldan aşağıya doğru sürüklemeye baş-
ladı, ama bunu yapamıyordu. Dağın kenarından akan bir dereye
kadar ilerleyebildi; tifo korkusu olmadan bu derenin suyundan
içebilirdi. Bütün gün, aç karnına orada yattı. Akşama doğru gök
gürültülü bir fırtına çıktı. Hal sürünerek bir kayanın altına sı-
ğındı, ama aslında burası bir sığınak filan değildi. Tek battani-

yesi kısa zamanda sıırıslıklam oldu ve Hal geceyi ondan önceki kadar sefil bir halde geçirdi. Uyuyamadı, ama düşünebiliyordu ve başına gelenler hakkında düşündü. “Bill” bir kömür madeninin futbol sahası olmadığını söylemişti, ama Hal’a öyle geliyordu ki bu ikisi bir bakıma çok benziyordu.* Bir sendikal örgütleyici olmadığına şükretti.

Şafak vakti zorlukla ayağa kalktı ve yolculuğuna devam etti; soğuktan ve alışık olmadığı gıdasızlıktan bitkin haldeydi. Gün içinde, kanyonun eteğine yakın bir enerji santralına ulaştı. Bir öğün yemek için yeterli parası yoktu ve dilenmeye çekiniyordu; ama yolun kenarındaki binalar topluluğundan birinde bir dükkân vardı. Hal içeri girdi ve kuru eriklerin fiyatını sordu, yarım kilonun yirmi beş sent olduğunu öğrendi. Fiyat yüksekti, ama buranın rakımı da öyleydi ve Hal’ın zamanla fark ettiği gibi, fiyatın yüksekliğini rakımın yüksekliğiyle izah ediyorlardı – fakat fiyatın yüksekliğinin niçin her zaman dükkânın rakımından daha büyük olduğunu izah etmiyorlardı. Tezgâhın yukarısında bir tabela gördü: “Yüzde on iskontoyla *scrip*** satın alınır.” Ücretlerin *scrip* biçiminde ödenmesini yasak eden bir eyalet kanunu olduğunu işitmişti; ama soru sormadı ve çok hafif gelen yarım kilo kuru eriği alıp yol kenarına oturdu ve bunları çiğnemeye başladı.

Enerji santralından biraz ötede, demiryolunun kenarında, ufak bir kulübe duruyordu, arkasında bir bahçesi vardı. Oraya doğru gitti ve tek bacaklı ihtiyar bir bekçiyle karşılaştı. Geceyi kulübenin zemininde yatarak geçirmek için müsaade istedi; ihtiyar adamın onun morarmış gözüne baktığını görünce, durumu açıkladı: “Madende işe girmeyi denedim. Benim sendikal örgütleyici olduğumu sandılar.”

“Ya,” dedi adam, “buralarda sendikal örgütleyiciler istemem.”

* Amerikan futbolunun sertliğine gönderme yapılıyor.

** Ücretlerin ödenmesi için kanuni para yerine kullanılan bir tür senet veya kâğıt; yerel yönetimlerce veya özel kurumlara yapıp çalışanlara verilen, kanuni paranın yerini tutan bir tür belge.